

Tämä ei ole sinun kotisi

Sijaisperheestä vapauteen

Martta Piiluoto

Tämä ei ole sinun kotisi



Sijaisperheestä vapauteen

Martta Piiluoto

© 2023, Martta Piiluoto

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-33-0341-6

Sisällys

1. Lopusta alkuun	3
2. Lapsuudestani	10
3. Kurista, kontrollista ja vapaudesta	20
4. Hyväksikäyttö ja häirintä	28
5. Kaupansetä	33
6. Luottamukseni viranomaisiin	40
7. Uskonnoista ja vaihtoehtohoidoista	50
8. Mitä opin kasvattivanhemmiltani	57
9. Seuranhaku ja vapaus valita	65
10. Syömisongelmista	70
11. Unettomuudesta	77
12. Parisuhdeväkivallasta	83
13. Luottamusvaikeuksista	89
14. Itsetuhoisuus	93
15. En minä oikeasti halua kuolla	101
16. Tottumuksista, tavoista ja rutiineista	107
17. Tieto ei lisää tuskaa	112
18. Masennus	117
19. Motivaatiosta	125
20. Yksinäisyydestä	131
21. Epävarmuudesta	135

22. Peloista	139
23. Onnellisuudesta	145
24. Sisusta	148
25. Vallasta	150
26. Vanhemmuudesta	160
27. Terapiasta	173
28. Hyvyydestä ja pahuudesta	177
29. Malleista	184
30. Pidettävyydestä	187
31. Kirjoittamisesta	191
32. Keskittymisestä	196
33. Tuumasta toimeen	200
34. Voiko näistä tulla jotain?	204
35. Vihdoin vapaa	206
Lähteitä	215

1. Lopusta alkuun

Katson ulos kahvikuppi kädessäni, ja mietin, miten moni asia elämässäni on muuttunut. Olen jaksanut nousta aamulla sängystäni, pestä hampaani ja jopa kuntoilla vartin verran. Olen oikeastaan jaksanut jo muutaman kuukauden ajan. Ulkona näyttää valoisalta ja värikkäältä. Ei enää pelkkää harmaata.

Aloitin tämän kirjan traumakirjoittamisena. Opin paljon itsestäni kirjoittamalla, ja opetankin itseäni kirjoittamalla. Kirjoittaessani en voi vain pohdiskella, miten vääriltä jotkin asiat tuntuvat tai mitä muiden tulisi tehdä toisin. Minun tulee jokaisessa kirjoituksessani löytää jokin opetus tai kehitysidea itselleni.

Aluksi kirjan keskiössä oli hyväksikäyttö. Kaikkien ongelmieni selittäminen hyväksikäytöllä ei kuitenkaan tuntunut riittävältä. Sitten oivalsin, että suurin osa ongelmistani vaikutti ennemmin johtuvan siitä, ettei minulla ollut elämänhallinnan tunnetta tai kontrollia. Minusta tuntui, kuin en olisi voinut vaikuttaa mihinkään elämässäni. Olin pieni ja merkityksetön. Nyt tiedän toisin. Pienetkin asiat vaikuttavat paljon, ja minä voin vaikuttaa paljon. Enkä oikeastaan ole kovin pieni.

Hyväksikäyttökin tietysti aiheuttaa voimattomuutta ja elämänhallinnan tunteen menettämistä, mutta näen nyt,

että kasvatuksenikin sai minut hakeutumaan tilanteisiin, joissa minulle voisi käydä huonosti.

Olin ennen kirjan kirjoittamista pitkään sysännyt vaikeita asioita pois mielestäni, eivätkä traumani tuntuneet juuri vaivaavan minua. Yhtäkkiä parikymppisenä kohtasinkin mielenterveydellisiä vastoinikäymisiä, eikä syytä löytynyt mielestäni mistään (heh, mielestäni — tarkoitukseton sanaleikki).

Olin terve nuori nainen, joka ilman syytä halusi jatkuvasti kuolla, ahdistui julkisista tilanteista ja kehonsa koskettelusta sekä koki pahoinvointia, surullisuutta ja tyhjyyden tunnetta iltaisin kotona tai jopa päivisin työpaikalla. Yritin pari vuotta hakea apua ahdistukseen ja masennukseen eri paikoista, kunnes eräs sairaanhoitaja huomasi kysyä taustastani ja yhdisti masennukseni äitini kuolemaan.

Hyväksikäyttötraumojani en ole kuitenkaan uskaltanut edes hoitoalan ammattilaisille kertoa. Olen avautunut niistä vain parille kaverilleni ja kumppaneilleni. Lopetin hoidon etsimisen ja aloitin itseterapian kirjoittamalla.

Moni muukin varmasti tässä kohtaa tajuaa miettiä, ettei omien ongelmiansa käsittely yksin ilman ammattiapua ole kovin hyvä idea. En sitä kenellekään suosittelisikaan. Oikeastaan taisin tiedostaa jo aloittaessani haavojeni yksinäisen ronkkimisen, ettei se olisi hyvä tapa käsitellä asioita. Se tuntui kuitenkin ainoalta mahdolliselta tavalta, sillä avun saaminen oli niin työlästä ja hidasta.

Traumoista kirjoittaminen toi paljon muistoja pintaan. Palasia loksahdella paikoilleen. Kirjoittaessani minulla

syttyi usein lamppu päässä: ”Ai tämän takia en tykkää siitä, kun minua kosketaan sieltä!”

Pieniä valaistumisen hetkiä yleisempiä olivat kuitenkin synkät, ahdistavat ja kyyneltentäyteiset illat yksin peiton alla. Tunsin yhtäkkiä paljon vihaa väärintekijöitä kohtaan. Tajusin itseni voimattomaksi ja pieneksi. Aloin pelätä ihmisiä ja tapaamisia. Pimeyttä kesti useamman vuoden ajan, ja työstin tätä tekstiäkin koko tuon ajan ja vielä vuosia sen jälkeenkin. Olin pimeyden keskellä jatkuvasti varma, että kohta kuolen. Niinkin varma, että tietoisestikin tuhosin tulevaisuuttani esimerkiksi velkaannuttamalla itseäni. Elin kirjaimellisesti päivä kerrallaan. Jos nyt tämän päivän vielä yritän.

Lopulta valoa alkoi kuitenkin näkyä tunnelin päässä. Päivät muuttuivat kuukausiksi. Jos nyt selviän tämän kuukauden vielä. Sain taloudellista apua. Sain lääkityksen. Sain työn. En ollut enää täysin yksin. Jatkoin kirjoittamista. Ehkä selviän vielä ensi vuodenkin.

Nyt tästä kaikesta on kulunut muutama vuosi, ja voin jo varsin hyvin. En ikinä saanut terapiaa, mutta lääkityksestä oli ehkä jotain apua. Eniten apua koen olleen itsetuntemukseni kasvamisella sekä toisaalta itsestäni riippumattomista syistä eli muiden avulla ja tuella. Itsetuntemus sai minut näkemään asioita realistisemmin ja huomaamaan, etten kadonnut täältä minnekään, vaikka miten niin uskoin ja jopa yritin. Olisi siis ehkä aika tehdä selviämisestä sen arvoista. Muiden tuki toi toivoa.

Toivottomuus nimittäin oli se tunne, mitä tunsin pahimmat kuukaudet elämästäni. Ensin menetin toivoni

yhteiskuntaan ja muihin ihmisiin, sitten itseeni ja tulevaisuuteeni. Toivoton ihminen on voimaton. Hakiesani apua sitä tavoittamatta toivottomuus yltyi sietämättömäksi, mutta lopulta apua saadessani suunta oli nopeasti ylös päin — pelottavankin nopeasti, minkä takia odotin aluksi takapakkia. Synkät illat ajoittuivat enää lähinnä yksittäisille päiville tai viikoille eivätkä jatkuneet enää kuukausi toisensa perään.

Kirjoitettuani elämästäni, ajatuksistani ja kokemuksistani mietin, mitä oikein sain kirjoittamisesta. Ainakin opin itsestäni paljon. Yllä käyttämäni sana ”palanen” kuvaa oppimistani erittäin hyvin. Kaikki palaset eivät ole vielääkään löytyneet, ja osa palasista on varmasti vielä hieman väärässä paikassa.

Kirjoittamalla itsestäni en löytänyt sitä, kuka olen, vaan oikeastaan jopa hetkeksi hukkasin itseni. Lähes sekosin, kun pala palalta rakentuva kuva vaikutti sekavalta ja vastenmieliseltä. En ollut varma, mitkä palat kuuluivat omaan palapeliini ja mitkä olivat muiden paloja. Tämä ajatus vaivaa minua edelleen, vaikka pyrin pääsemään siitä yli. Ei nimittäin ole väliä, mistä jokin osa minussa — oli se sitten fyysinen, käytökseen liittyvä tai psyykkinen — on tullut. Meidän kaikkien palapeleissä on paloja muiltakin, ja meillä jokaisella on tavallaan myös useita persoonallisuuksia. Useita vaihtoehtoisia ”minuja”.

Uskon, että tarinani ja ajatukseniikin voisivat opettaa muitakin. Ainakin sen, ettei ongelmiensa kanssa kannata yrittää painia yksin. Ja tietysti tämän kautta voi ehkä ymmärtää minua, nuorta ja hyvin tavanomaista naista. ”Ei

naisia vaan voi ymmärtää” -lausahdukset ovat tönineet minua muotoilemaan kirjoituksistani miehillekin soveltuvan teoksen, jotta maailmassa olisi lisää tapoja ymmärtää naisia.

Tavoitteeni on, että naisten ymmärtämistä ongelmallisena pitävä lukija ymmärtäisi viimeistään tämän kirjan lukemisen jälkeen, että olemme kaikki lopulta melko samanlaisia. Me kaikki ajattelemme, tunnemme, vihaamme, kärsimme, iloitsemme, teemme virheitä, emme tajua virheitämme, opimme lisää, huomaamme virheitämme ja korjaamme niitä. Pyydämme anteeksi. Rakastamme. Toisaalta erilaisiakin ihmisiä on mahdollista ymmärtää, jopa meitä naisia.

Pyrin myös herättämään ajatuksia esimerkiksi sijoitetujen lasten elämästä ja oikeuksista. Ja muutenkin lasten ja ihmisten. Onko tiukka kuri lopulta enemmän hyödyksi vai haitaksi?

Salanimellä julkaistu omaelämäkerta saattaa tuntua omituiselta yhdistelmältä. Halut julkaista tämä kirja ja toisaalta pysytellä piilossa julkisuudesta ovatkin vaikuttaneet minuun ristiriitaisesti kirjoittamisprosessini aikana. Miten tarinaa voi pitää luotettavana, jos se kirjoitetaan salanimen takaa? Miksi kukaan haluaisi lukea ”anonyymien päiväkirjaa”?

Olen pyrkinyt kirjoittamaan tuskallisenkin rehellisesti, ja tähän on auttanut juurikin salanimi. Joskus naamion takana voi olla enemmän oma itsensä kuin ilman

naamioita. Tämän tunnistanevat todeksi monet BDSM-harrastajat.

En silti voisi pyytää ketään pitämään kirjoittamaani täysin objektiivisesti totena. Kyseessä ovat minun näkökulmani ja muistoni, jotka voivat erota muiden näkemyksistä ja muistikuvista. Omaelämäkerrat liikkuvat aina faktan ja fiktion rajamailla. Esseet ja muistelmatkin ovat mielipidekirjallisuutta.¹

Ennen kaikkea salanimi suojaa kuitenkin tarinani ”pahiksia”. Tiedostan, ettei kukaan ole täysin paha, mutta en edes aio miettiä hyväksikäyttäjäni näkökulmia tapahtumille, koska en juurikaan halua miettiä näitä tapahtumia. En tässä kirjassa siis myöskään kuvaile hyväksikäyttökokemuksiani.

Kasvattivanhempani saattavat vaikuttaa ikävemmiltä minun värittyneestä näkökulmastani kuin he tosiasiaassa ovat. He auttavat pitkälti hyvää hyvyyttään monia lapsia ja nuoria, ja tämä kasvattiperhe eroaa monista muista sijoituspaikoista siinä, että he edes vähän jopa oikeasti välittävät lapsista, jotka heidän luonaan asuvat. Rajat ovat johonkin asti rakkautta. Kymmenestä lapsesta huolehtivalla vanhemmalla ei todennäköisesti voikaan olla energiaa miettiä perinpohjaisesti, kannattaako lapsia kurittaa ja rajoittaa niin rankasti. Tai että mitä sillä lopulta opetetaan tai aiheutetaan, jos lapsi ei ikinä pääse miettimään itse tai valitsemaan mitään.

Minun ja kaikkien kirjassa mainittujen tuttujeni nimet on muutettu.

¹ Suomen tietokirjailijat ry: Tietokirjallisuuden lajit.

Olen aina halunnut kiittää ihmisiä kirjassa, mutta lopulta olen ollut niin yksin kirjoitusprosessissani, ettei minulla oikein ole ollut ihmisiä, joita voisin kiittää. Mutta ehkä meidän kaikkien pitäisi useammin kiittää itseämmekin.

Kiitos minulle, että jaksoin yrittää ja uskoa, että minunkin elämälläni on merkitystä.

Kiitos jo etukäteen teille lukijoille. Ette osaa aavistaakaan, miten paljon minulle merkitsee, että tartuitte tähän kirjaan. Toivottavasti kirja tarjoaa teille kaiken sen, mitä siltä kaipaattekin.

Kiitos myös Nuoren Voiman Liiton arvostelupalvelun Pasi Rakas Jääskeläiselle, jonka kannustava, tarkkanäköinen ja sydämellinen arvostelu auttoi minua jatkamaan kirjoittamistani.

2. Lapsuudestani

Biologiset vanhempani olivat melko iäkkäitä saadessaan minut ja pikkusiskoni. Olen pitänyt tätä osasyynä meidän vanhanaikaiseen kasvatustyyliimme. Lapsuudessamme käytettiin piiskaamista, kylmiä suihkuja ja kiinnipitoa rangaistuskeinoina. Vanhempiammekin oli kuritettu heidän lapsuudessaan, mikä usein lisää kurittamista omia lapsia kasvatettaessa.²

Piiskaamista en muista, mutta muistan kylmät suihkut ja suun pesemisen saippualla. Kylmät, märät, ihoon liimautuvat vaatteet. Nöyryytyksen. Kyyneleet ja sisällä roihuavan epätoivon. Tietämättömyyden, miten tällaisia tunteita kannattaisi käsitellä tai purkaa.

Äitin en muista kurittaneen meitä, vaikka hän kai puhuikin tiukan kurin puolesta. Olemme äitin kanssa kahdestaan kotona. Kiukustun jostakin. Äiti tarttuu minua kädestä ja kuljettaa minut lastenhuoneeseen. Oversa ei ole lukkoa, mutta hän nojaa oveen, jota ensin hakkaan puoli minuuttia. Sitten vain huutoitken. Mutta huutaminen on tylsää, kun siitä ei seuraa mitään. Alan lukea kirjaa, mutta huutoitken samalla. Keskittymiseni ilmeisesti herpaantuu, eikä huutoni kuulosta uskottavalta. Äiti avaa oven huolestuneen näköisenä, näkee minut keskittyneenä

² ”Ne vanhemmat, jotka ovat itse omassa lapsuudessaan kokeneet kuritusväkivaltaa käyttävät kuritusväkivaltaa enemmän myös omiin lapsiinsa kuin ne vanhemmat, jotka eivät ole omassa lapsuudessaan kokeneet kuritusväkivaltaa.” Noora Ellonen 2012: *Kurin alaiset: Lasten ja aikuisten välisten ristiriitojen ratkaiseminen perheissä*. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 103.

satukirjaan ja alkaa nauraa. Vaikka minua hävettää ja yritän pitäytyä kiukussani, en voi olla nauramatta.

Äitimme kuoltua isä oli täysin hukassa. Hän ei osannut tehdä ruokaa, perheellämme oli yhtäkkiä rahavaikeuksia ja isä ei jaksanut katsoa yksin kolmen lapsen perään pitkien työpäiviensä päätteeksi. Aloin toimia pikkuäitinä sisarusilleni ja terapeutina isälleni, joka alkoi vuoden tai parin päästä tapailla uusia naisia. Aika äidin kuoleman jälkeen oli pitkään sumuista, automatisoitunutta. Olin henkisesti pois päältä.

Olen myöhemmin miettinyt, miten paljon viisaampia sanoja saatoin päästää suustani 8-vuotiaana kuin nyt lähes kolmekymppisenä. Isän uusi naisystävä on mukava mutta ärsyttävänkin yli-innokas. Hän alkaa harrastaa erikoisten kolikkojen keräämistä, kuten isänikin. Isä kertoo illalla, ettei hän ole varma, rakastaako hän naisystäväänsä. ”Et sinä voi olla yhdessä naisen kanssa, jota sinä et rakasta”, sanon makoillen vanhempieni sängyssä.

Äitimme oli ollut pitkään sairas ja etäinen, joten tavallaan minusta tuntui, kuin perheemme puolittunut olisi kuollut. Tai puolittuntematon. Isämme oli menettänyt oman isänsä nuorena, joten hän tiesi paljon siitä, mitä kävimme läpi. Toisaalta hän luuli, että reagoisimme täysin samalla lailla, eli syyttäisimme itseämme emmekä uskoisi tapahtunutta todeksi. Hän toisteli, ettei tapahtuma ollut meidän vikamme. Hautajaisissa hän vaati, että katsoisimme arkkuun. Mutta arkussa makaava hahmo ei näytä äidiltä. Hahmo on sinertävä. Siitä puuttuu jotain. Löydän kuitenkin ”syntymämerkin”, sillä sekä äidiltä että

arkussa makaavalta hahmolta puuttuu vasemman käden etusormesta kynsi. Se on aina puuttunut äidin sormesta.

Sekä isän että perheneuvolan toistelut siitä, ettei äidin kuolema ollut meidän lasten vika, lopulta vain sai minut kyseenalaistamaan tuon väitteen. En ollut ajatellut, että se olisi vikani, mutta jos sitä niin paljon toisteltiin, sen täytyi olla vikani. Eihän minulle sanottu muistakaan asioista niin. ”Bussi on nyt myöhässä, mutta ei hätää, se ei ole sinun vikasi.”

Päädyin siihen, että äidin kuoleman täytyi olla minun vikani, koska olin vahingossa antanut äitille luvan mennä. Olemme sairaalahuoneessa pikkusisarusteni ja isäni kanssa. Sängyssä makaa tuntemattoman näköinen ja pelottava hahmo, joka hengittää raskaasti. Hoitaja ja isäni väittävät, että siinä on äitimme. Pysyttelemme nurkan takana lähellä ovea siskojeni kanssa, kun isä juttelee äidille. Hoitaja vie meidät hetkeksi toisaalle rakentamaan palapelejä ja juomaan Jaffaa.

Lopuksi palaamme äidin sairaalahuoneeseen. Isä kannustaa vielä sanomaan äidille jotain. Kävelen hitaasti sängyn vierelle. Siskoni katsovat silmät kauhusta suurina ja pysyvät nurkan takana piilossa. ”Äiti, sinä olet meille todella tärkeä. Me kaikki rakastamme sinua. Vaikka meitä vähän pelottaakin. Siskoja pelottaa vielä enemmän. Mutta älä huoli, minä pidän heistä huolta”, sanon. Hahmon punertavat silmät eivät värähdäkään, sillä äiti ei jaksa edes räpyttää silmiään. Tiedän kuitenkin, että hän kuulee sanani.

Seuraavana aamuna äiti oli kuollut.

Sijoitettujen lasten elämä on täynnä raportteja, kontrollia ja kuria. Tämä omaelämäkerta käy läpi kontrollin vaikutuksia yhden lapsuudessaan sijoitetun suomalaisnaisen elämässä. Mitä lapsille samalla opetetaan, kun heidän käsketään kuunnella puolituntemattomia kyseenalaistamatta?

Kirjassa käsitellään myös hyväksikäytön vaikutuksia elämään, mutta hyväksikäyttökohtauksia ei kuvata. Kirjassa on pari lukua itsetuhoisuudesta. Niiden alussa on varoitukset, jotta ne voi halutessaan ohittaa.

Teos on eräänlainen hybridi, joka yhdistelee esseististä ja kerronnallista ainesta. Kirjassa esitellään myös keinoja, joiden avulla elämässä voi päästä eteenpäin traumaista ja vaikeuksistaikin huolimatta. Aiheita, kuten yksinäisyyttä, motivaatiota ja valtaa käsitellään paitsi henkilökohtaisesti myös yleisesti.

